

Jarrua velalle

Kokoomuksen ratkaisut julkisen talouden
vahvistamiseksi 2028–2031

KOKOOMUS

Sisällysluettelo

Hyvinvointiyhteiskunta myös seuraaville sukupolville	3
1. Tilannekuva ja finanssipolitiikan linja	4
2. Periaatteet	6
3. Suorat säästöt	8
3.1 Menojen automaattisen kasvun hillitseminen (1,5 mrd.)	9
3.2 Valtionhallinnon uudistaminen (0,7 mrd.)	9
3.3 Vaikuttavat sosiaali- ja terveyspalvelut (2,0 mrd.)	10
3.4 Työhön kannustava sosiaaliturva (0,5 mrd.)	12
3.5 Kestävä ja oikeudenmukainen eläkejärjestelmä (2,0 mrd)	14
3.6 Elinkeinotukien karsiminen (0,6 mrd.)	14
3.7 Menojen priorisoiminen (1,7 mrd.)	15
4. Rakenteelliset uudistukset	17
4.1 Työllisyyden vahvistaminen ja työelämän uudistaminen	17
4.2 Julkisen sektorin tehostaminen	18

Hyvinvointiyhteiskunta myös seuraaville sukupolville

Suomalainen hyvinvointiyhteiskunta on sukupolvien välinen lupaus. Jokaisella lapsella on oltava mahdollisuus oppia ja rakentaa omaa tulevaisuuttaan. Sairauden kohdatessa on saatava hoitoa, vanhuudessa turvaa ja vaikealla hetkellä apua. Kokoomus haluaa pitää tästä lupauksesta kiinni myös lastemme ja lastenlastemme kohdalla.

Lupauksesta voidaan pitää kiinni vain, jos julkinen talous on kunnossa. Väestön ikääntyessä palvelujen tarve kasvaa. Muuttunut turvallisuustilanne vaatii panostuksia maanpuolustukseen. Samalla velan korot vievät rahaa, jota voitaisiin muuten käyttää koulutukseen, hoivaan ja turvallisuuteen. Jos lykkäämme päätöksiä, jätämme seuraaville sukupolville sekä velat että vaikeammat valinnat.

Julkisen talouden ongelmat ovat ratkaistavissa. Hyvinvointiyhteiskuntaa ei tarvitse romuttaa eikä suomalaisten jo ennestään raskasta verotaakkaa kasvattaa. Tarvitaan rohkeutta päättää, mikä on tärkeintä, uudistaa vanhentuneita rakenteita ja käyttää yhteisiä varoja nykyistä paremmin. Esitämme tässä ohjelmassa keinot tehdä se.

Pohjoismaisen hyvinvointiyhteiskunta edellyttää vahvaa julkista taloutta ja korkeaa työllisyysastetta. Siksi yhä useammalla suomalaisella on oltava mahdollisuus tehdä työtä, kouluttautua, yrittää ja edetä elämässään. Työn vastaanottamisen ja lisätyön on kannatettava kaikissa tilanteissa.

Pohjoismaisessa hyvinvointiyhteiskunnassa oikeuksien ja mahdollisuuksien rinnalla kulkevat myös velvollisuudet: jokaiselta työikäiseltä ja työkykyiseltä voidaan odottaa panosta yhteiseen hyvään omien kykyjensä mukaan. Näin voimme pitää huolta heistä, jotka tarvitsevat tukea eniten.

Kasvua ei synnytetä kiristämällä verotusta. Kokonaisveroastetta ei ole varaa nostaa – työnteon verotusta on pikemminkin kevennettävä. Siksi kokoomus esittää julkisen talouden tasapainottamista menoja vähentämällä, työllisyyttä vahvistamalla ja talouskasvua vauhdittamalla. Kasvatus, koulutus ja tutkimus ovat tässä avainasemassa. Ne avaavat mahdollisuuksia ihmisille ja rakentavat Suomen tulevaa menestystä.

Kun kaikkeen ei ole varaa, palvelujen laatu on asetettava hallinnon ja seinien edelle. Kokoomus on valmis vähentämään virastoja, hyvinvointialueita ja kuntia sekä siirtämään voimavaroja hallinnosta ihmisten palveluihin. Hyvinvointiyhteiskunnan turvaaminen edellyttää, että uskallamme muuttaa myös totuttuja rakenteita ja toimintatapoja.

Suomella on vielä mahdollisuus tehdä korjausliike omilla ehdoillaan. Mitä pidempään päätöksiä lykätään, sitä vaikeammaksi julkisen talouden ongelmien korjaaminen muuttuu. Kun kaikkeen ei ole varaa, menot on asetettava tarkeysjärjestykseen.

Kokoomus sitoutuu parlamentaarisesti sovittuun velkajarruun ja on valmis kantamaan vastuuta sen toteuttamisesta. Kerromme jo ennen vaaleja, millaisia päätöksiä julkisen talouden korjaaminen mielestämme vaatii. Edessä on vaikeitakin ratkaisuja, mutta vielä ne voidaan tehdä ajoissa ja hallitusti. Meidän tehtävämme on jättää lapsillemme Suomi, jossa lupaus hyvinvointiyhteiskunnasta pitää.

1. Tilannekuva ja finanssipolitiikan linja

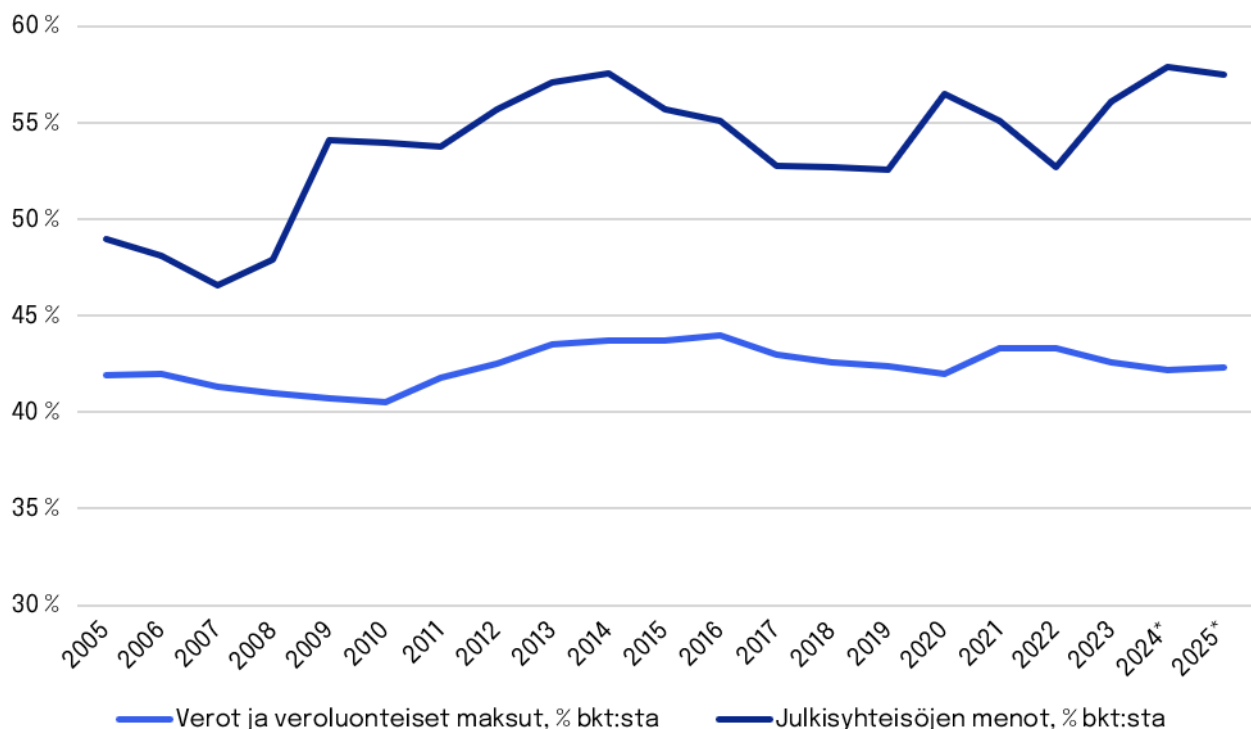
Finanssikriisin jälkeen alkanut kroonistunut velkaantuminen on uhka suomalaisen hyvinvointivaltion olemassaololle. Jokainen julkiseen kulutukseen velaksi otettu euro on pois tulevien sukupolvien mahdollisuuksista. Kokoomus pitää velkajarrun mukaista julkistalouden vahvistamista tulevan hallituskauden tärkeimpänä talouspoliittisena tehtävänä. Siksi velkajarrun mukaiseen julkisen talouden sopeutukseen sitoutuminen on Kokoomukselle hallitusyhteistyön kynnyksysymys.

Velkaantumisen lopettaminen ei ole Euroopan unionin meille asettama hallinnollinen kiusa, vaan oma etumme. Vaikka EU-säännöstöä ei olisi, meidän olisi huolehdittava siitä, että Suomen julkiset menot ovat rahoitettavissa, ja ettei Suomi ajaudu maksu- ja toimintakyvyttömäksi.

Julkisen talouden kestävyys turvaa myös maamme itsenäisyyttä. Maksukyvytön valtio ei kykene turvaamaan kansalaisten turvallisuutta. Vakaata julkista taloutta tarvitaan, jotta nykyisessä turvallisuustilanteessa välttämättömät panostukset turvallisuuteen ja puolustukseen voidaan tehdä. Turvallisuustilanteen muutos ei myöskään ole lähitulevaisuudessa ohimenevä poikkeuksellinen vaihe, vaan pysyvä muutos, johon on vastattava pysyvillä toimenpiteillä.

Parlamentaarinen sitoutuminen velkaantumisen hillintään on toistaiseksi pitänyt Suomen luottoluokituksen vahvana. Vastaavasti talousvastuun hylkääminen vaarantaisi markkinoiden luottamuksen Suomen kykyyn selvittää velkaongelmasta. Seurauksena on pahimmillaan nopea ja hallitsematon rahoituskriisi. Siksi velkajarruun sitoutuminen ja vaalien jälkeen onnistunut ja uskottava sopeutusohjelman toteuttaminen seuraavalla kaudella ovat välttämättömiä.

Kokoomus vetoaa kaikkiin eduskuntapuolueisiin, jotta ne työskentelisivät kannattajiensa ja äänestäjiensä parissa velkajarrun hyväksyttävyyden ja toteutumisen puolesta. Kokoomus esittää tässä ohjelmassa oman perustellun näkemyksensä julkistalouden sopeutuksen sisällöstä, ja on valmis käymään neuvotteluja kaikkien velkajarruun sitoutuneiden puolueiden kanssa hallitusyhteistyöstä ja hallitusohjelman sisällöstä.

Mittaluokka, suorat sopeutukset ja rakenteelliset uudistukset

Parlamentaarinen työryhmä asettaa valtiovarainministeriön viimeisimmän ennusteen pohjalta velkajarrusopimuksen mukaisen tavoitteen tulevan kauden sopeutukselle vuodenvaihteessa 2026-2027. Parlamentaarisesti helmikuussa 2026 tehdyn päätöksen mukaan julkistaloutta on vahvistettava vuositasona noin 8-11 miljardilla.

Sopeutus voi EU:n liiallisen alijäämän menettelyssä olla vaihteluvälin alarajalla kahdeksassa miljardissa, jos Suomi sitoutuu julkista taloutta pidemmällä aikavälillä vahvistaviin reformeihin. Mikäli reformeja ei tehdä, on Suomelle asetettu sopeutusjakso neljä vuotta ja mittakaava 11 miljardia. Myös rakenteellisten uudistusten vaikutuksista on esitettävä komissiolle uskottavat vaikutusarviot.

Seuraavan vaalikauden sopeutusten tulee olla todennettavia suoria säästöjä tai veronkorotuksia. Esimerkiksi työllisyyttä tai talouskasvua vahvistavat uudistukset eivät sovellu suoraan sopeutukseen, vaikka niitä tulee tavoitella rakenteellisilla uudistuksilla.

Kokoomus esittää tässä ohjelmassa julkisen talouden tuottavuutta sekä työllisyyttä vahvistavia reformeja. Reformeilla muutetaan julkisen sektorin rakenteita ja toimintatapoja sekä uudistetaan työmarkkinoiden rakenteita siten, että useampi työkykyinen ja työikäinen ihminen pääsisi töihin.

Suomen julkinen sektori säilyy laajana myös sopeutusohjelman jälkeen. Julkiset kokonaismenot olivat 159,4 miljardia vuonna 2025. Valtiovarainministeriön kesän 2026 ennusteen mukaan menot nousevat 179,2 miljardiin euron vuoteen 2028 mennessä. Julkiset menot kasvavat siis liki 20 miljardilla eurolla vain neljässä vuodessa. Menojen kasvun hillitseminen 8 miljardilla tarkoittaa noin 4,5 %:a julkisen talouden kokonaismenoista vuoden 2028 tasolla.

Tulevan vaalikauden vaadittu sopeutus on kuitenkin merkittävää, mutta ei Euroopan lähihistoriassa ennätysmäistä tai edes ennennäkemätöntä. Vuoden 2009 finanssikriisin jälkimainingeissa joukko Etelä-Euroopan maita ja Irlanti toteuttivat selvästi suuremmat säästöohjelmat. Hyvinvointiyhteiskunnan pelastaminen vaatii lähitulevaisuudessa vaikeita päätöksiä, mutta ei ikuista sopeutuskierrettä. Ajoissa tehty korjausliike on aina inhimillisempi ja järkevämpi kuin pakon edessä tehty raju sopeutus.

Koska maailman epävarmuus jatkuu, kannattaisi hallituksen toteuttaa vähimmäismäärää hieman suuremmat säästöt, jotta vaalikauden talouspolitiikka on ennakoitavaa. Yhteiskunnan kehittämiseen tähtäävät panostukset, joilla on julkista taloutta heikentävä vaikutus, on myös rahoitettava vastaavilla säästöillä.

Suoran sopeutuksen keinovalikoima

Kaikkia julkisia menoja on arvioitava siitä näkökulmasta, miten ne vaikuttavat suomalaisten hyvinvointiin, ostovoimaan, talouskasvuun ja kansakunnan menestykseen. Pelkkä saavutettu etu ei riitä perusteluksi menokohteen säilyttämiselle. Kokoomuksen lähtökohta on, että kaikkia menoja arvioidaan perinpohjaisesti puhtaalta pöydältä ottaen lähtökohdaksi menokohteen hyödyllisyys suomalaisen yhteiskunnan hyvinvoinnin, talouskasvun ja sivistyksen kannalta, parhaisiin taloustieteellisiin tutkija- ja virkamiesarvioihin nojaten.

Toimenpiteiden yhteismitallisuuden ja uskottavuuden varmistamiseksi, niiden tulee olla valtiovarainministeriön arvioimia. Toimenpiteet tulee kanavoida kaikilta osin julkisen talouden velkaa kerryttävään sektoriin, eli valtio-, alue- ja kuntatasolle. Tässä ohjelmassa esitetyt toimet on oletettu kanavoitavaksi vahvistamaan velkaa kerryttävää sektoria täysimääräisesti siltä osin, kun toimenpiteet kohdistuvat muuhun julkiseen talouteen. Esimerkiksi eläkejärjestelmän vahvistaminen tai muutokset sosiaaliturvaan mahdollistavat eläkemaksujen tai sosiaalivakuutusmaksujen ja verotuksen muuttamisen siten, että kokonaisverorasitus ei muutu, mutta velkaa kerryttävä sektori vahvistuu.

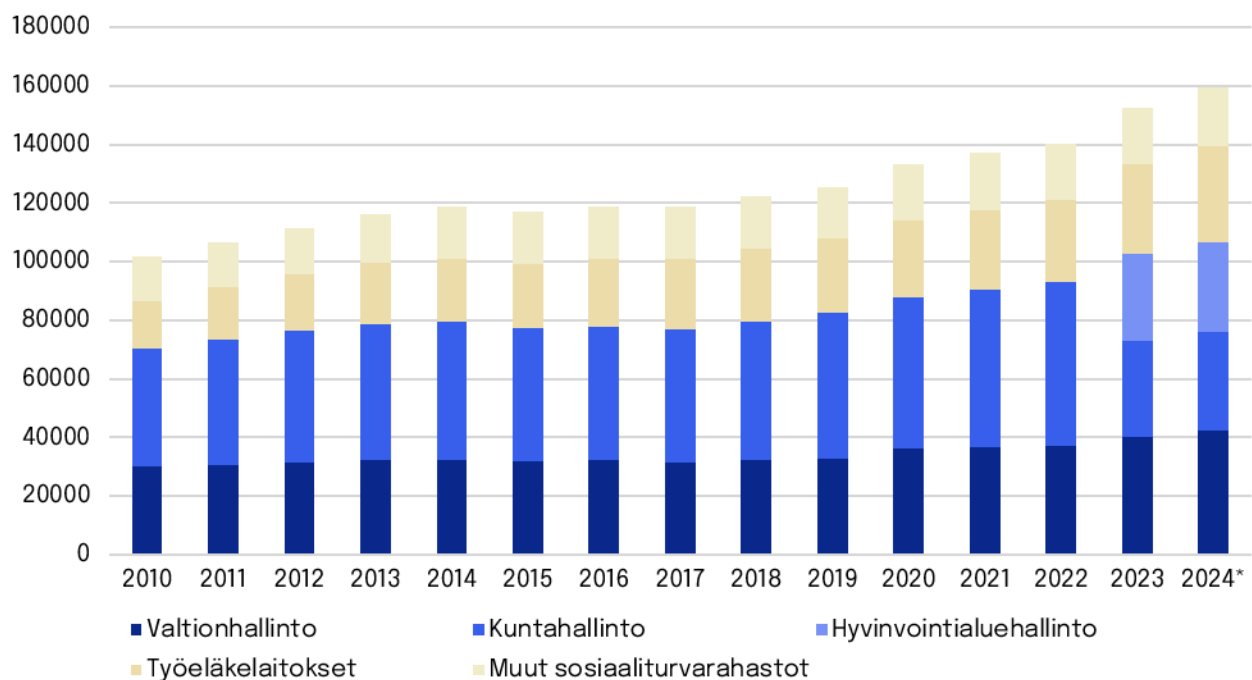
Kokoomukselle verojen korottaminen ei ole milloinkaan ensisijainen tapa tasapainottaa julkista taloutta. Taloustieteellinen tutkimus on osoittanut, että Suomen kaltaisessa korkean veroasteen maassa julkisen talouden vahvistaminen haittaa hyvinvointia ja talouskasvua vähemmän, kun se tehdään menosäästöin.

Suhdannepolitiikka ja poikkeusolojen mekanismi

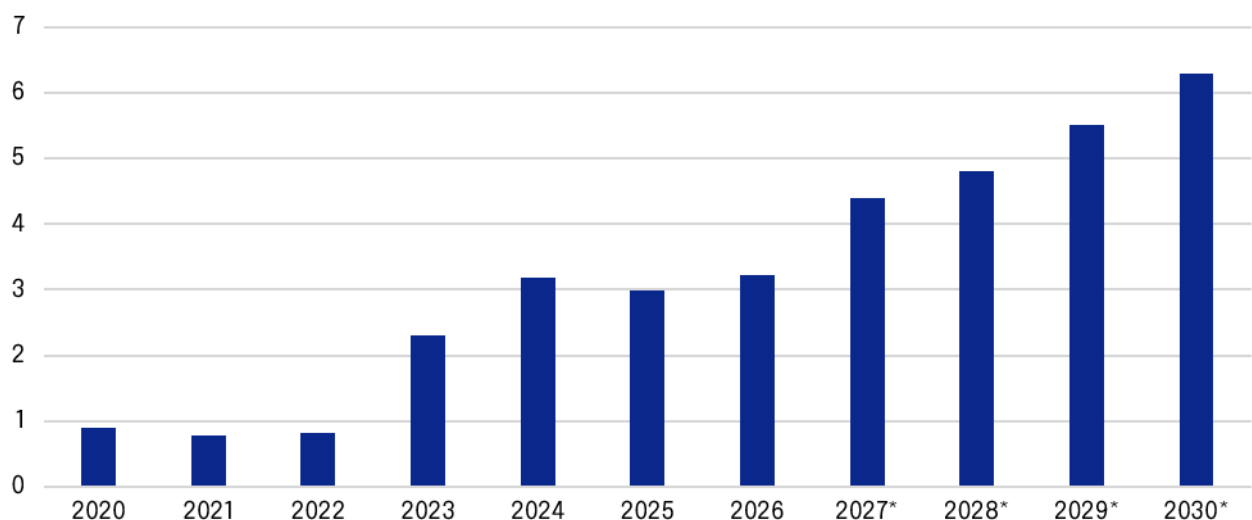
Suomi on suuren julkistalouden maa, jossa verotus ja sosiaaliturva tasaavat suhdanteita automaattisesti: kun talous heikkenee, verotuloja kertyy vähemmän ja sosiaaliturvan menot kasvavat, mikä tukee ihmisten toimeentuloa ja kotimaista kysyntää. Kun talous vahvistuu, verotulot kasvavat ja etuusmenot pienenevät. Tämä on Suomessa selvästi tärkein tapa vakauttaa taloutta ilman, että jokaiseen suhdannekäänteeseen tarvitaan uusia poliittisia päätöksiä.

Juuri siksi julkisen talouden on oltava kestäväällä pohjalla. Jos valtio on jo valmiiksi liian velkainen ja alijäämäinen, sen kyky tukea taloutta vaikeina aikoina heikkenee. Julkisen talouden vakauttaminen on siis talouskasvun tärkein edellytys. Kestävä julkinen talous vahvistaa luottamusta, pitää korkomenot kurissa ja luo tilaa työlle, investoinneille ja tulevalle kasvulle.

Julkiset menot (milj.)

Valtionvelan korkomenot (mrd.)

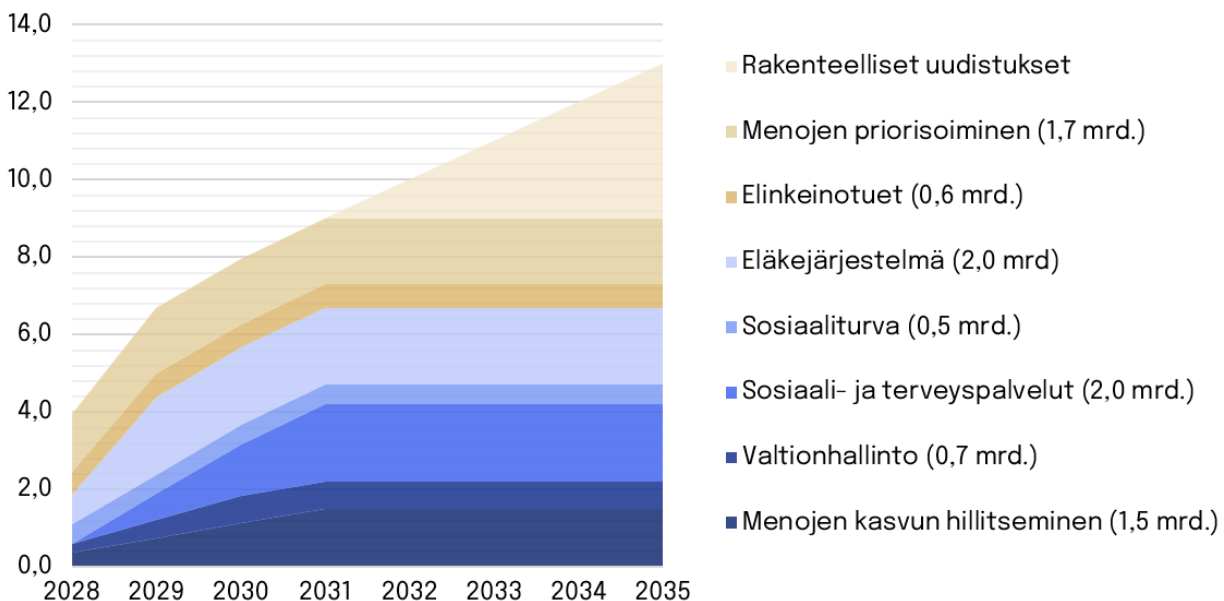

2. Periaatteet

Kokoomus on sitoutunut eduskuntapuolueiden sopimaan parlamentaariseen velkajarrusopimukseen. Kokoomus on valmis neuvottelemaan sopeutuksen sisällöstä kaikkien parlamentaariseen sopimukseen sitoutuneiden puolueiden kanssa.

Sopeutusohjelma on rakennettu seuraavien periaatteiden ja oletusten varaan:

- **Sopeutus tehdään menosäästöillä, ei suomalaisten ostovoimaa syöville veronkorotuksilla.** Suomen ongelma eivät ole liian matalat verot, vaan liian korkeat julkiset menot. Suomalaiset kantavat jo nyt yhtä maailman kireimpiin kuuluvaa verorasitusta. Laaja-alaisesti kireä verotus ei tähänkään asti ole ratkaissut Suomen julkisen talouden tai kasvun puutteen ongelmia.
- **Suoria säästöjä tehdään vähintään yhdeksällä (9) miljardilla eurolla.** Tästä hallitus voi käyttää yhden (1) miljardin harkittuihin talouskasvuun, hyvinvointia ja turvallisuutta vahvistaviin lisämenoihin sekä rakenteellisten uudistusten edellyttämiin alkuinvestointeihin. Tällöin nettosopeutukseksi muodostuu kahdeksan (8) miljardia euroa. Jos ennusteet muuttuvat ja tulevan kauden sopeutustarve kasvaa, Kokoomus on valmis kattamaan tarpeen täysimääräisesti.
- **Suorien säästöjen lisäksi tehdään rakenteellisia uudistuksia, jotka vahvistavat julkista taloutta pidemmällä aikavälillä.** Tällaisia uudistuksia ovat muun muassa talouskasvu, työllisyyttä ja julkisen talouden tuottavuutta vahvistavat uudistukset.
- **Julkista taloutta tasapainotetaan velkajarrusopimuksen mukaisesti etupainoisesti.** Mitä nopeammin säästöt ja uudistukset saadaan voimaan, sitä nopeammin ne vähentävät valtion velanottoa. Asteittain toteutetun sopeutuksen vaikutus näkyy täysimääräisesti vuoden 2031 tasolla.
- **Säästöt ja rakenteelliset uudistukset ovat uskottavia ja todennettavia.** Siksi niiden taloudelliset vaikutusarviot tehdään valtiovarainministeriössä, kuten parlamentarisessa velkajarrusopimuksessa on sovittu.

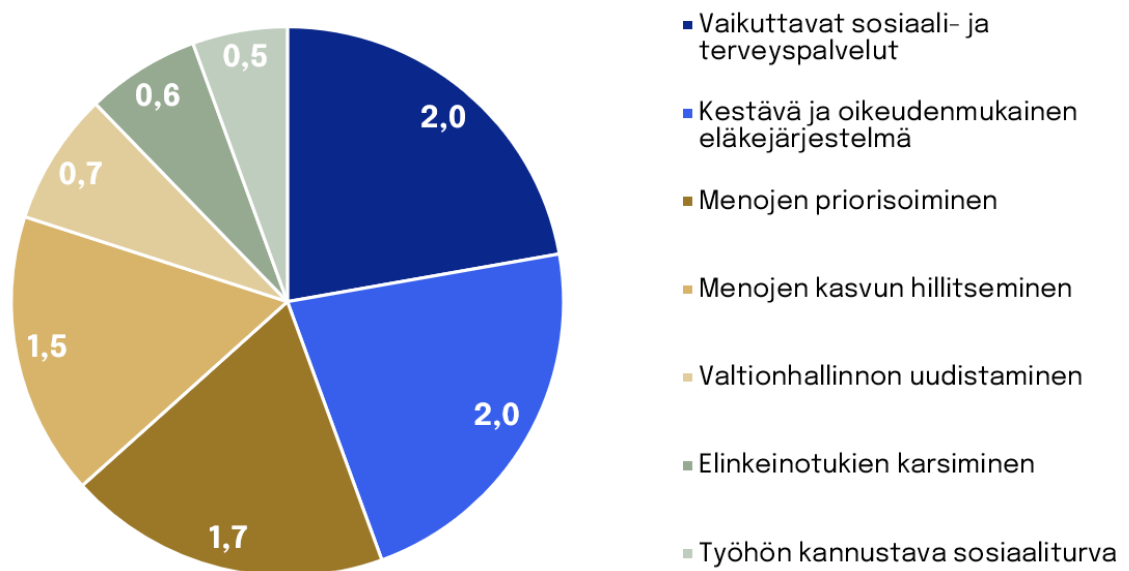
3. Suorat säästöt

Kokoomuksen ehdotus suorista säästöistä koostuu seitsemästä kokonaisuudesta:

- Indeksisidonnaisten menojen kasvun hillitsemisestä (1,5 mrd.)
- Valtionhallinnon uudistamisesta (0,7 mrd.)
- Sosiaali- ja terveystalouden uudistamisesta (2,0 mrd.)
- Sosiaaliturvan uudistamisesta (0,5 mrd.)
- Eläkejärjestelmän uudistamisesta (2,0 mrd.)
- Elinkeinojen karsimisesta (0,6 mrd.)
- Muiden julkisten menojen priorisoimisesta (1,7 mrd.)

Kokoomus ehdottaa suoria säästöjä laajasti eri hallinnonaloille ja koko julkiseen sektoriin (valtio, hyvinvointialueet, kunnat, sosiaaliturvarahastot ja työeläkejärjestelmä), jotta yksittäiselle sektorille kohdistuva säästöpaino ei ole kohtuuton.

Jos sektoreita rajataan kategorisesti säästöjen ulkopuolelle, kasvattaa se paineita muilla sektoreilla. Jos vaikkapa sosiaali- ja terveystaloudet rajattaisiin kokonaan säästöjen ulkopuolelle, jouduttaisiin vastaava sopeutustarve täyttämään esimerkiksi sosiaaliturvasta tai koulutuksesta säästämällä.

3.1 Menojen automaattisen kasvun hillitseminen (1,5 mrd.)

Kokoomus haluaa hillitä indeksisidonnaisten menojen kasvua. Julkisista menoista noin 90 miljardia euroa on indeksisidonnaisia eli ne kasvavat automaattisesti joka vuosi ilman erillisiä poliittisia päätöksiä.

Yhden prosentin kasvu tarkoittaa bruttona siis noin 900 miljoonan euron menolisäystä. Kahden prosentin vuosikasvulla indeksisidonnaiset menot kasvavat bruttona yli seitsemällä (7) miljardilla eurolla vaalikauden aikana. Indeksikorotusten kasvun hillitseminen ei tarkoita menojen tason leikkaamista.

Indeksisidonnaisilla menoilla ei tarkoiteta tässä ansiotuloverotukseen vuosittain erillisellä päätöksellä tehtäviä tarkistuksia. Indeksitarkastusten tekemättä jättäminen on päätös kiristää työn verotusta.

- **Hillitään indeksisidonnaisten menojen kasvua yhteensä 1,5 miljardilla eurolla vuoteen 2031 mennessä.** Indeksijarru vähentää menojen kasvua asteittain vaalikauden aikana. Sisällytetään indeksijarruun kuntien valtionosuudet, korkeakoulujen, ammatillisen koulutuksen, yleisradion, kirkon ja kulttuurilaitosten rahoitus sekä indeksisidonnaiset sosiaaliturvameno (pl. työeläkkeet).
- **Poistetaan lainsäädännöstä automaattiset indeksikorotukset mahdollisimman laajasti.** Tehdään kehys- ja talousarviopäätöksessä erikseen tarvittavat tasokorotukset menoihin ja sosiaaliturvaan.

3.2 Valtionhallinnon uudistaminen (0,7 mrd.)

Kokoomus haluaa jatkaa julkisen hallinnon uudistamista ja tuottavuuden parantamista myös seuraavalla vaalikaudella. Valtion keskus-, alue- ja paikallishallinnon toimintameno säästöjen jatkaminen edellyttää myös hallinnon rakenteiden uudistamista. Osana virastorakenteiden uudistamista Kokoomus ehdottaa kaikkien valtionhallinnon virastojen ja ministeriöiden yhdistämistä yhdeksi hallinnolliseksi kokonaisuudeksi, josta päällekkäistä hallintoa voidaan karsia.

Kaikille virastoille on asetettava seurattavat tulostavoitteet ja kehitettävä kannustinjärjestelmiä veronmaksajien rahojen vastuulliseen käyttöön kaikilla tasoilla. Tekoälyä on hyödynnettävä mahdollisimman laajasti palveluiden tuotannossa, automaattisessa päätöksenteossa ja hallinnossa.

Julkisen sektorin työntekijöistä joka kolmas eläköityy seuraavien kymmenen vuoden aikana. Eläköitymisiä on perusteltua hyödyntää valtionhallinnon toimintameno säästöjen saavuttamisessa.

Kokoomuksen näkemys valtionhallinnon sekä hyvinvointialueiden ja kuntien hallinnon uudistamisesta on esitelty kohdassa **4.2 Julkisen sektorin tehostaminen**. Julkisen hallinnon uudistamisesta saatavat säästöt jakautuvat nopeavaikutteisiin suoriin toimintameno säästöihin (0,7 mrd.) ja pidemmällä aikavälillä realisoituihin säästöihin.

3.3 Vaikuttavat sosiaali- ja terveyspalvelut (2,0 mrd.)

Kokoomuksen tavoitteena ovat laadukkaat sosiaali- ja terveyspalvelut kaikille suomalaisille. Kokoomukselle seiniä ja hallinnon rakenteita tärkeämpää on palveluiden laatu ja saatavuus sekä suomalaisten terveys ja hyvinvointi.

Hyvinvointialueiden rahoitus ja muut sosiaali- ja terveydenhuollon menot muodostavat noin kolmanneksen valtion kaikista menoista, yhteensä noin 30 miljardia euroa. Hyvinvointialueiden rahoitus kasvaa lähes miljardilla joka vuosi. Kokoomus pitää kustannusten kasvun hillitsemistä välttämättömänä, jotta palvelut voidaan turvata myös tulevaisuudessa. Jos menojen kasvua onnistutaan hillitsemään vaalikauden aikana kahdella miljardilla, kasvaa rahoitus edelleen noin kahdella miljardilla.

Menojen kasvun hillitseminen edellyttää hyvinvointialueille uusia työkaluja sosiaali- ja terveyspalveluiden ja niiden järjestämisen tuottavuuden ja vaikuttavuuden vahvistamiseen. Suurimmat mahdollisuutemme tähän liittyvät teknologiseen kehitykseen, tekoälyyn sekä tiedon nykyistä parempaan hyödyntämiseen. Tämä ei ole vain kustannuskysymys, sillä terveydenhuollon parempi tuottavuus näkyy suoraan parempina tuloksina suomalaisten elämässä.

Julkisten sosiaali- ja terveyspalveluiden yksikkökustannuksissa on huomattavia eroja hyvinvointialueiden välillä, mikä kertoo siitä, ettei vaikuttavimpia ja kustannustehokkaimpia toimintamalleja vielä hyödynnetä täysimääräisesti koko maassa. Hyvinvointialueiden vahvalla ohjauksella on varmistettava, että parhaat käytännöt otetaan käyttöön kaikkialla. Vain näin suomalaiset saavat oikean avun oikeaan aikaan.

Hyvinvointialueiden rahoitus ja ohjaus

- **Uudistetaan hyvinvointialueiden rahoitusmalli ennakoitavammaksi ja vaikuttavammaksi.** Siirretään rahoituksen painopistettä väestörakenteeseen perustuviin tekijöihin, kuten asukasmäärään, sosioekonomisiin tekijöihin ja väestön ikärakenteeseen. Vahvistetaan ennaltaehkäisevän sekä hyvinvointia ja terveyttä edistävän työn painoarvoa hyvinvointialueiden rahoituksessa.
- **Mahdollistetaan valtion rahoituksen muutokset hyvinvointialueiden ohjauksen keinoin.** Tällä hetkellä rahoituksen nousun hillitseminen on mahdollista vain muuttamalla palveluiden laajuutta ja laatua lainsäädännöllä. Rahoituslakia on muutettava, jotta rahoitusta voidaan tarkistaa esimerkiksi yksikkökustannusten perusteella.

Palveluvalikoima

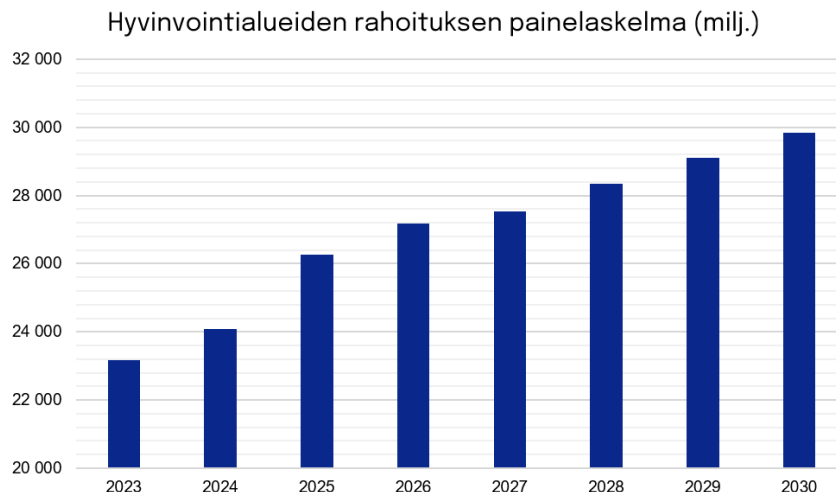
- **Perustetaan valtakunnallinen palveluvalikoimaviranomainen,** johon kootaan tällä hetkellä pirstoutuneita vaikuttavuuden ja priorisoinnin tehtäviä. Kootaan viranomaisen tehtäviksi lääkehoitoihin kuulumattomien terveydenhuollon menetelmien arviointitoiminta (HTA), asiakas- ja potilasturvallisuuden, parhaiden käytäntöjen ja vaikuttavuuden edistäminen sekä terveydenhuollon valtakunnallisesta palveluvalikoimasta päättäminen.
- **Luovutaan vähähyötyisistä hoidoista,** jotta jokainen terveyspalveluissa käytetty euro ja tehty työ tukee aidosti ihmisten terveyttä. Arvioidaan hallituskauden aikana sekä uusia että käytössä olevia hoitomuotoja.
- **Kootaan lääkehoitojen arviointitoiminta ja päätöksenteko yhdelle viranomaiselle.** Annetaan sen tehtäväksi lääkkeiden arviointi sekä päätöksenteko käyttöönotosta ja korvattavuudesta sekä hyvinvointialueiden sairaalalääkkeiden että Kelan korvaamien avohoidon lääkkeiden osalta.
- **Ehkäistään lääkehoitojen osaoptimointia.** Uudistetaan lääkehoitojen rahoitusta niin, että sekä avohoidon lääkkeissä että sairaalalääkkeissä vastuu jakautuu neutraalisti hyvinvointialueiden ja Kelan sairausvakuutusjärjestelmän kesken. Ehkäistään näin lääkehoitojen osaoptimointia, jossa lääkeshoidon valintaan vaikuttaa potilaan edun sijaan lääkeshoidon rahoitusvastuun jakautuminen.

Kustannusvaikuttavuus

- **Vahvistetaan erikoissairaanhoidon laatua, vaikuttavuutta ja potilasturvallisuutta.** Turvataan akuutit päivystyspalvelut koko maassa. Kehitetään sairaaloiden työnjakoa sekä yliopistosairaaloiden että keskussairaaloiden kesken. Kootaan suurempiin yksiköihin sellaisia tutkimuksia, toimenpiteitä ja hoitoa, jotka edellyttävät esimerkiksi poikkeuksellista erityisosaamista, riittävän suurta potilasmäärää tai merkittäviä investointeja laitteistoihin ja välineisiin.
- **Avataan hyvinvointialueiden yksikkökustannustiedot julkisiksi vertailukelpoisella tavalla.** Hyvinvointialueiden kustannuksia on voitava vertailla alueiden päätöksenteossa ja hyvinvointialueiden valtakunnallisessa ohjauksessa. Myös veronmaksajan on voitava vertailla kustannustietoja.
- **Otetaan käyttöön kustannusvaikuttavimmat tavat tuottaa palvelut.** Hyödynnetään palveluiden tuotantotapojen vertailussa ja kustannusvaikuttavuuden arvioinnissa yksikkökustannusten laskentaa sekä toiminta- ja tuottavuustietoja.
- **Laajennetaan terveydenhuollon kansallisia laaturekistereitä.** Laaturekisterit ovat sosiaali- ja terveydenhuollon työkaluja, joilla kerätään ja seurataan tietoa eri sairauksien hoidon laadusta, vaikuttavuudesta ja tuloksista. Laaturekistereitä laajentamalla voidaan parantaa hoidon ja palvelujen laatua ja vaikuttavuutta kaikkialla Suomessa.
- **Vahvistetaan suomalaisten valinnanvapautta.** Hyödynnetään sosiaali- ja terveyspalvelujen tuottamisessa myös yksityisiä ja kolmannen sektorin toimijoita.

Tieto ja teknologia

- **Mahdollistetaan tekoälyn hyödyntäminen sosiaali- ja terveyspalveluissa.** Hyödynnetään tekoälyä tuottavuuden ja laadun parantamisessa sekä ammattilaisten ajankäytön suuntaamisessa potilastyöhön.
- **Jatketaan lainsäädännöllisten esteiden poistamista teknologisen kehityksen tieltä sote-palveluissa.** Kannustetaan näin hyvinvointialueita investoimaan terveysteknologiaan. Mahdollistetaan teknologian sisällyttäminen hoitajamitoitukseen siltä osin kuin se aidosti vähentää ihmishoitajien tarvetta. Näin hoitajien aikaa voidaan suunnata siihen, mikä todella merkitsee eli läsnäoloon ja kohtaamiseen ikäihmisten kanssa.
- **Vahvistetaan sosiaali- ja terveyspalveluiden tiedonhallintaa.** Harmonisoidaan tietomäärittelyt, tietorakenteet ja kirjaamisohjeet niin, että tiedot voidaan kertakirjata sujuvasti. Varmistetaan, että kerätty tieto on sujuvasti käytettävissä eri toimijoiden välillä ja että tietoa voidaan hyödyntää myös palvelutarpeen ennakointiin sekä varhaiseen puuttumiseen.
- **Otetaan käyttöön automatisoitu hoidon tarpeen arviointi.** Nopeutetaan ja yhdenmukaistetaan arviointia ja vapautetaan samalla ammattilaisten aikaa varsinaiseen potilastyöhön. Ehkäistään samalla jonotusta ja tunnistetaan kiireellisimmät tapaukset nopeasti.

3.4 Työhön kannustava sosiaaliturva (0,5 mrd.)

Kokoomuksen tavoitteena on työhön kannustava pohjoismainen sosiaaliturva, joka perustuu oikeuksien ja velvollisuuksien tasapainoon. Hyvinvointiyhteiskunnan tehtävä on turvata ihmisarvoinen elämä silloin, kun sairaus, työkyvyttömyys tai muu elämäntilanne estää oman toimeentulon hankkimisen. Viimesijainen toimeentulo on turvattava kaikista haavoittuvimmassa asemassa oleville ja heille, jotka eivät itse kykene tekemään töitä. Jotta tämä on mahdollista, jokaisen työkykyisen ja työikäisen on hankittava toimeentulonsa työnteolla.

Sosiaaliturvaa on uudistettava nykyistä yksinkertaisemmaksi, vastikkeellisemmaksi ja kannustavammaksi. Sosiaaliturva on vakuutus, jota kerrytetään pahan päivän varalle työtä tekemällä ja yhteiskuntaan osallistumalla. Sillä, tekeekö ja hakeeko töitä, ja osallistuuko koulutukseen ja muihin palveluihin, pitää olla vaikutusta myös siihen, minkä tasoista tukea saa. Nämä velvollisuudet on voitava täyttää ilman jatkuvaa taistelua byrokratian kanssa.

Sosiaaliturvan on oltava taloudellisesti kestävällä pohjalla. Voimakkaasti velkaantuvassa valtiossa myös sosiaaliturvamenoja on saatava pienennettyä, jotta voimme huolehtia heikoimmassa asemassa olevista myös tulevaisuudessa.

Suomen sosiaaliturvamenot ovat länsimaiden korkeimmat suhteessa talouden kokoon. Lähes 80 prosenttia suomalaisista saa jotakin Kelan maksamaa tulonsiirtoa. Kestävä pohjoismainen sosiaaliturva tarkoittaa, että yhteisiä varoja käytetään tehokkaasti, tuki kohdistuu sitä tarvitseville ja mahdollisimman moni työkykyinen saa toimeentulonsa omasta työstään.

Suomessa maksetaan sosiaaliturvaetuuksia lähes 20 miljardia euroa. Summassa eivät ole mukana työeläkemenot.

Työttömyysturva

- **Uudistetaan työttömyysturvaa työhön kannustavaksi.** Tarkastellaan ansiosidonnaisen työttömyysturvan porrastuksen portaita, jotta se on kohtuullinen ja aidosti kannustava. Parannetaan ansiosidonnaisen tasoa työttömyysjakson alussa ja lyhennetään sen kestoa 300 päivään.
- **Parannetaan työn vastaanottamisen kannustimia** lisäämällä työttömyysturvan velvoittavuutta.

Tulonsiirtojen kohdentaminen

- **Uudistetaan ja yhtenäistetään asumisen tukia.** Asumista tuetaan yhä lähes 2,5 miljardilla eurolla. Suomessa on myös ainutlaatuinen ja monimutkainen asumisen tukien järjestelmä. Toteutetaan muutokset tavalla, joka vahvistaa, ei heikennä, työnteon kannustimia. Rajataan yleisen asumistuen ulkopuolelle omistusasumisen lisäksi asumisoikeusasuminen.
- **Otetaan käyttöön ruokakunnan kokoon sidottu etuuskatto.** Kehitetään toimeentulotukea entistä vahvemmin viimesijaiseksi sosiaaliturvan muodoksi. Rajataan perustoimeentulotuen enimmäismenot tasolle, joka vastaa yleistuen, asumistuen, lapsilisien ja elatustuen yhteenlaskettua suuruutta. Nykyinen toimeentulotuki voi muodostaa merkittävän työttömyys- ja köyhyysloukun varsinkin monilapsisissa perheissä. Vieraskielisten osuus perustoimeentulotuen saajista on kasvanut jo yli 35 prosenttiin.
- **Kiristetään maahanmuuttajien sosiaaliturvaa.** Asetetaan sosiaaliturvaan kotoutumiseen, asumisaikaan ja työssäkäyntiin liittyviä ehtoja. Yhtenäistetään esimerkiksi kansan- ja takuueläkkeen asumisaikavaatimukset.
- **Torjutaan tehokkaasti sosiaaliturvan väärinkäytöksiä.** Varmistetaan, että sosiaaliturvaetuuksia maksetaan aitoon tarpeeseen.
- **Poistetaan työeläkelakien väliset erot työkyvyttömyyden arvioinnissa.** Ei ole perusteita sille, että julkisten alojen työntekijöiden työkyvyttömyyttä arvioidaan kevyemmin kuin yksityisellä sektorilla. Työkykyä tulee verrata yleisesti mihin tahansa sellaiseen työhön, jota henkilön voidaan kohtuudella edellyttää tekevän.

Kelan sairaanhoitovakuutus

Kelan sairaanhoitovakuutuksen menot ovat 3,4 miljardia.

- **Uudistetaan apteekkipalveluita vastuullisesti yhteiskunnan ja kuluttajien lääkekustannusten laskemiseksi.** Puretaan apteekkien yhtiömuotoon ja omistukseen liittyviä rajoitteita, mutta rajataan jatkossakin apteekkien omistajuuden ulkopuolelle lääkärit, lääkeyhtiöt ja lääketukut. Mahdollistetaan apteekin perustaminen ilman sijainti- ja määräsääntelyä. Tunnistetaan apteekkien rooli osana terveydenhuoltoa. Turvataan rationaalisen lääkehoidon toteutuminen. Varmistetaan koko maan kattava apteekkiverkosto tarvittaessa tukimekanismilla. Kannustetaan apteekkeja hintakilpailuun.
- **Uudistetaan Kelan lääkekorvausjärjestelmää.** Päivitetään lääkekorvausten peruskorvauksen ja erityiskorvausten tasoa, alku- ja vuosiomavastuuta sekä lääkekohtaista omavastuuta tavalla, joka kohdistaa lääkekorvauksia paremmin tarpeen mukaan paljon lääkkeitä käyttäville, pienituloisimmille ja vähävaraisimmille.
- **Uudistetaan Kelan matkakorvausjärjestelmää.** Siirretään Kela-taksien rahoitusvastuu hyvinvointialueille. Tehdään siirron yhteydessä tarvittavat lakimuutokset järjestelmän tehostamiseksi ja kyytien optimoimiseksi eri käyttäjäryhmien välillä. Yhteensovitetään paremmin kuntien koulukuljetukset ja Kela-kyydit.
- **Rajataan yksityisten terveydenhuollon lääkäripalkkiot** sellaisiin palveluihin, joita julkinen terveydenhuolto ei tarjoa riittävästi, esimerkiksi gynekologipalveluihin ja hedelmöityshoitoihin.

3.5 Kestävä ja oikeudenmukainen eläkejärjestelmä (2,0 mrd)

Työeläkemenot olivat vuonna 2025 yhteensä 37,8 miljardia euroa. Velkajarrun mukaista julkisen talouden sopeutusta on vaikea toteuttaa, jos eläkejärjestelmä rajataan täysin sopeutustoimien ulkopuolelle. Työeläkemenoja kasvattavat sekä eläkeläisten määrän kasvu että eläkkeiden automaattiset indeksikorotukset.

Työurat jäävät Suomessa selvästi muita Pohjoismaita lyhyemmiksi. Suomessa 15-vuotiaan odotettu työuran pituus on 40,1 vuotta, kun Ruotsissa se on 43,4 vuotta, Tanskassa 42,6 vuotta ja Norjassa 41,4 vuotta ([Eurostat](#)). Työuria on siksi pystyttävä pidentämään alusta, keskeltä ja lopusta. Tämä vahvistaa julkista taloutta ennen kaikkea pitkällä aikavälillä, mutta oikein kohdennetuilla ratkaisilla säästöjä voidaan saavuttaa myös lyhyemmällä aikavälillä.

Kaikki muutokset eläkejärjestelmään on tehtävä harkiten ja huolella siten, että järjestelmän ennakoitavuus ja ihmisten luottamus siihen säilyvät. Eläkejärjestelmää on uudistettava sukupolvien välisen oikeudenmukaisuuden kannalta kestävällä tavalla.

- **Toteutetaan eläkeuudistus**, jonka tavoitteena on vahvistaa julkista taloutta velkaa kerryttävällä sektorilla sukupolvien välisen oikeudenmukaisuuden kannalta kestävällä tavalla. Valmistellaan uudistus lähtökohtaisesti kolmikantaisesti valtion, palkansaajien ja työnantajien edustajien kesken. Jos kolmikanta ei pääse sopuun tavoitellun suuruudesta uudistuksesta, hallituksella ja eduskunnalla on viime kädessä vastuu toteuttaa uudistus.
- **Kokoomus arvioisi esimerkiksi eläkkeen kertymistä palkattomilta jaksoilta** siten, että työeläkettä kertyisi vain työnteosta, vanhempainvapaista ja varusmiespalveluksen ajalta. Lisäksi Kokoomus toteuttaisi uudistuksia keskimääräisen eläkkeellesiirtymisien nostamiseksi.
- **Varmistetaan työeläkeyhtiöiden tehokkuus.** Julkisen hallinnon tuottavuusohjelman mukaisesti varmistetaan, että myös työeläkevarallisuuden hallinto toimii kustannustehokkaasti.
- **Poistetaan aikaisia työstä poistumisen väyliä** ja vahvistetaan kannustimia pysyä työelämässä mahdollisimman pitkään myös kevennetyllä työpanoksella.

3.6 Elinkeinotukien karsiminen (0,6 mrd.)

Kokoomus on valmis vähentämään säilyttäviä yritystukia sekä sellaisia maataloustukia, jotka eivät kohdistu varsinaiseen ruoantuotantoon. Yritystuissa on siirryttävä lainamuotoiseen tukeen aina, kun se on mahdollista.

- **Jatketaan sellaisten tehostettujen yritys- ja aluetukien karsimista, joilla ei ole selkeää huoltovarmuus- tai strategisten alojen kilpailukykyperustetta.** Lakkautetaan esimerkiksi kyläkauppatuki, viihdemerenkulun miehistötuki, valtion osuus maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuksen kustannuksista ja merimieseläkekassan menoista sekä yritysten neuvontapalveluiden valtionapu maaseudun elinkeinojen kehittämiseen.
- **Karsitaan sellaisista maataloustuista, jotka kohdistuvat muuhun kuin aktiiviseen ruoantuotantoon.** Asetetaan maataloustuille tiukempia ehtoja, jotta tuet kohdistuvat tehokkaaseen ruoantuotantoon.
- **Toteutetaan lomituspalvelujen kokonaisuudistus.** Kohdennetaan lomituspalvelut paremmin niitä aidosti tarvitseville tiloille. Siirretään lomituksen järjestäminen valtakunnalliselle viranomaiselle ja kilpailutetaan lomituspalveluiden tuotanto. Vahvistetaan lomituspalvelumaksujen kustannusvastaavuutta.

3.7 Menojen priorisoiminen (1,7 mrd.)

Jokainen veronmaksajien käytetty euro tulee käyttää perustellusti ja harkiten. Tiukassa julkisen talouden tilanteessa vaatimus perusteluille kasvaa. Julkisesti rahoitettujen palveluiden tulee korvata todennettua puutetta markkinoilla.

Hallituksen on asetettava hallinnonalojen menoja tärkeysjärjestykseen. Kokoomus ei lähtökohtaisesti sulje pois menosäästöjä millekään hallinnonalalle.

Säästokohteiden arvioinnissa on hyödynnettävä parasta saatavilla olevaa tietoa julkisen menojen ja tehtävien vaikuttavuudesta. Tasapainottamisen tavoitteiden täyttäminen edellyttää isojen ja pienten menokohteiden läpikäyntiä. Samaa aikaan hallituksen on pidättäydyttävä uusista ei-välttämättömistä menolisäyksistä.

Esimerkiksi:

- **Priorisoidaan liikenneverkon kehittämistä, perusväylänpitoa, liikenteen palvelujen ostoa ja avustuksia.** Rajalliset resurssit on kohdennettava hankkeisiin ja palveluihin, jotka tietoperusteisesti ovat kaikkein vaikuttavimpia ihmisten ja tavaroiden liikkumistarpeiden kannalta. Turvataan sotilaallisen liikkuvuuden ja huoltovarmuuden kannalta kriittiset yhteydet. Parannetaan tiestön kunnan diagnostiikkaa. Liikenneverkon menot ovat noin 2 miljardia euroa vuoden 2027 budjetissa. Säästö 300 miljoonaa euroa.
- **Sopeutetaan kehitysyhteistyön rahoitusta julkisen talouden tilanteeseen sopivaksi ja parannetaan sen vaikuttavuutta.** Tiivistetään kauppa- ja kehityspolitiikkaa yhdeksi kokonaisuudeksi, jossa yksityisellä sektorilla on keskeinen rooli ja jossa rahoitus kohdennetaan mahdollisimman vaikuttavasti. Keskitetään toimintaa lakkauttamalla maaohjelmat Ukrainaa lukuun ottamatta ja vähentämällä kotimaisille kansalaisjärjestöille myönnettävää rahoitusta. Kevennetään hallintoa ja byrokratia ohjaamalla kehitysyhteistyön rahat mahdollisimman pitkälti UM:n hallinnoitaviksi. Vahvistetaan Suomen kansainvälisiä kumppanuuksia YK:n ja erityisesti YK:n naisjärjestöjen kautta. Priorisoidaan kehitysyhteistyössä naiset ja lapset. Kehitysyhteistyön kokonaismenot ovat noin miljardi euroa, josta varsinaisen kehitysyhteistyön osuus on noin 480 milj. euroa vuoden 2027 budjetissa. Säästö 300 milj. euroa.
- **Pienennetään yhteisöille, kunnille ja hyvinvointialueille maksettavia valtionavustuksia.** Vuonna 2025 erilaisia valtionavustuksia myönnettiin noin 4,2 mrd. eurolla 1000 avustushaussa, joihin osoitettiin 95 000 hakemusta 70 valtionapuviranomaisen toimesta. Säästö 200 milj. euroa.
- **Kohdistetaan julkisia tutkimus-, kehitys- ja innovaatiopanostuksia maanpuolustuksen kehittämiseen.** Näin vahvistetaan samalla sekä Suomen puolustuskykyä muuttuvan sodankäynnin maailmassa että korkean jalostusarvon tutkimusta, teknologiaa ja teollista kasvua. Kun tulevana vuosina on tarve kasvattaa sekä TKI- että puolustuspanostuksia, maanpuolustukseen kohdennetuilla TKI-panostuksilla voidaan vastata molempiin tavoitteisiin ilman, että parlamentaarista T&K-sopimusta tai Naton puolustusmenotavoitetta rikotaan. Säästö 150 milj.
- **Vähennetään yleisradion rahoitusta.** Priorisoidaan Ylen uutis- ja ajankohtaissisältöä ja vähennetään menoja sisällöistä, joilla Yle kilpailee kaupallisten medioiden kanssa. Toteutetaan muutokset parlamentaarisessa prosessissa. Säästö 120 milj. euroa.
- **Kohdennetaan korkeakoulujen opiskelupaikkoja vahvemmin vailla tutkintoa oleville** asettamalla toisille samantasoisille korkeakoulututkinnoille maltilliset lukukausimaksut. Säästö 60 milj. euroa.
- **Lopetetaan eduskunnan joululahjarahakäytäntö.** Säästö 50 milj. euroa.
- **Karsitaan vapaan sivistystyön harrastusluontoiseen koulutukseen kohdennettavia määrärahoja.** Valtionosuus ja -avustus vapaan sivistystyön oppilaitosten käyttökustannuksiin on 180 miljoonaa euroa vuoden 2027 budjetissa. Säästö 50 milj. euroa.
- **Tiivistetään vankiloiden toimitilaverkkoa.** Lasketaan vankiloiden palvelutasoa, pienennetään vankeinhoidon yksikkökustannuksia ja edistetään ulkomaalaisten vankien rangaistuksen suorittamista kotimaassaan. Rangaistusten täytäntöönpanon menot ovat 330 miljoonaa euroa. Säästö 30 milj. euroa.

- **Lakkautetaan jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palvelukeskus.** Säästö 21 milj. euroa euroa
- **Tehostetaan turvapaikanhakijoiden vastaanottoa ja kotouttamista.** Pienennetään vastaanottotoiminnan nousseita yksikkökustannuksia ja nostetaan vastaanottokeskusten käyttöastetta. Rajataan maahanmuuttajien oikeus tulkkaus- ja käännöspalveluun enintään kahteen vuoteen. Tulkkaus- ja käännöspalvelut kustansivat pelkästään hyvinvointialueille 35 miljoonaa vuonna 2024. Säästö vähintään 20 milj. euroa.
- **Lakkautetaan valtionyhtiöiden hallintoneuvostot.** Säilytetään yleisradion hallintoneuvosto parlamentaarisen edustuksen säilyttämiseksi, mutta poistetaan jäsenten palkkiot. Säästö 1 milj. euroa.
- **Hidastetaan valtiontalouden menokehysten vuosittaista kasvua.** Valtiontalouden kehystä eli enimmäismenoja nostetaan vuosittain sopimus- ja kustannustasotarkistusten perusteella. Esimerkiksi julkisen talouden suunnitelmassa 2027–2030 valtiontalouden kokonaismenoja nostettiin 1,3 miljardilla eurolla. Korotuksella luodaan liikkumatilaa esimerkiksi hankintasopimusten mukaisille korotuksille, vuokrien nousuun ja virkaehtosopimusten mukaisiin palkkakustannuksiin, mutta lähes aina korotus ylittää tarpeet ja jättää mahdollisuuden satojen miljoonien uusiin harkinnanvaraisiin menolisäyksiin. Jos korotuksesta otetaan huomioon 90 %, syntyy varovaisen arvion mukaan kehyskauden aikana merkittävä säästö vaalikauden loppuun mennessä. Säästö 400 milj.

4. Rakenteelliset uudistukset

Suorien säästöjen ohella on toteutettava työllisyyttä ja julkisen sektorin tehokkuutta parantavia rakenteellisia uudistuksia, jotka vahvistavat julkista taloutta pidemmällä aikavälillä. Rakenteellisia uudistuksia ja niiden epäsuoria säästövaikutuksia ei voida laskea osaksi velkajarrun mukaista sopeutusta, mutta niiden tekeminen myöhempien vaalikausien sopeutustarvetta.

Jos haluamme rakentaa pohjoismaista hyvinvointiyhteiskuntaa 2030-luvulla teknologisen kehityksen ja globaalin epävarmuuden oloissa, 1900-luvun puolivälin rakenteet ja toimintatavat on muutettava. Rakenteellisten uudistusten alkuinvestointeihin varataan 0,5 miljardia euroa.

Kokoomus avaa laajemmin työelämän uudistamista, koulutustason nostamista ja talouskasvun vahvistamista koskevia ratkaisujaan ennen vaaleja.

4.1 Työllisyyden vahvistaminen ja työelämän uudistaminen

Pohjoismainen hyvinvointiyhteiskunta edellyttää vahvaa julkista taloutta ja työllisyyttä. Työllisyysasteen vahvistaminen kasvattaa verotuloja ja vähentää sosiaaliturvamenoja. Mitä useampi työkäinen ja -kykyinen suomalainen on mukana työelämässä, sitä vahvemmalla pohjalla hyvinvointiyhteiskunnan palveluiden rahoitus on.

Kuluvan hallituskauden kokemukset osoittavat, että rakenteellisilla uudistuksilla voidaan saada aikaan merkittäviä vaikutuksia. Valtiovarainministeriön arvion mukaan Orpon hallituksen toimien rakenteellinen työllisyysvaikutus on noin 105 000 henkilöä ja julkista taloutta vahvistava vaikutus noin 2,5 miljardia euroa pitkällä aikavälillä. Työllisyyteen vaikuttaa rakenteiden lisäksi kuitenkin myös suhdanne, ja rakenteelliset työllisyysvaikutukset tulevat näkyviin noususuhdanteen myötä pysyvästi korkeampana työllisyytenä.

Kokoomus haluaa, että seuraava hallitus jatkaa määrätietoista työtä Suomen työllisyysasteen nostamiseksi pohjoismaiselle tasolle. Suomessa 20–64 vuotiaiden työllisyysaste oli vuonna 2025 76,3 prosenttia, kun Ruotsissa vastaava luku oli 81,8, Tanskassa 79,8 ja Norjassa 79,5 prosenttia ([Eurostat](#)). Ei ole mitään syytä, miksi Suomi ei pystyisi samaan.

Jos 20–64-vuotiaiden työllisyysastetta saadaan nostettua yhdellä prosenttiyksiköllä, julkisen talouden voidaan arvioida vahvistuvan noin 600–800 miljoonalla eurolla. Työllisyysasteen nostaminen pohjoismaiselle tasolle noin 80 prosentin tuntumaan vahvistaisi julkista taloutta siis noin 2,5–3 miljardilla eurolla. Työllisyysasteen vahvistaminen lisää verotuloja ja vähentää sosiaaliturvamenoja.

Työllisyysasteen nostaminen edellyttää muun muassa työmarkkinoiden joustavuutta, uuden työntekijän palkkaamisen kynnyksen madaltamista, työn vastaanottamisen ja lisätyön tekemisen kannustimien vahvistamista sekä toimivampia työllisyyspalveluja. Tarvitsemme Suomeen pidempiä työuria alusta, keskeltä ja lopusta.

- **Rakennetaan Suomeen joustavammat työmarkkinat.** Mahdollistetaan entistä laajempi paikallinen sopiminen. Edistetään yritysten rohkeutta palkata uusia työntekijöitä. Helpotetaan työpaikan vaihtamista rajoittamalla houkuttelukielloista sopimista.
- **Rakennetaan Suomeen vahvemmat työllisyyspalvelut.** Hyödynnetään nykyistä enemmän yksityisiä ja kolmannen sektorin toimijoita sekä tulosperusteisia palveluhankintoja työnhakijoiden nopeamman työllistymisen ja yritysten työvoiman saatavuuden vahvistamiseksi.
- **Rakennetaan Suomeen työhön kannustava sosiaaliturva.** Uudistetaan nykyistä yksinkertaisemmaksi, vastikkeellisemmaksi ja kannustavammaksi. Puretaan sosiaaliturvan kannustin-, työttömyys- ja köyhyysloukkuja.
- **Vahvistetaan Suomen osaamistasoa.** Pääomitetaan korkeakouluja 5,0 miljardilla valtion omaisuudella. Mahdollistetaan elinikäinen oppiminen. Varmistetaan, että jokainen suomalainen voi jatkossakin opiskella maksuttomasti tohtoriksi saakka.

4.2 Julkisen sektorin tehostaminen

Julkisen sektorin tuottavuuden parantaminen koostuu neljästä kokonaisuudesta: valtion virastorakenteen, hyvinvointialuerakenteen ja kuntarakenteen uudistamisesta sekä muista tuottavuutta parantavista uudistuksista, kuten hankintojen tehostamisesta, palveluiden ja hallinnon digitalisaatiosta ja tekoälyn hyödyntämisestä.

Kokoomus priorisoi suomalaisten palvelut hallinnon, rakenteiden, byrokratian ja seinien edelle. Siksi olemme valmiita vähentämään valtion virastojen, hyvinvointialueiden ja kuntien määrää. Julkisen sektorin tärkein tehtävä on turvata suomalaisille laadukkaat palvelut kotipaikasta riippumatta.

Verovarojen tehokkaampi käyttö

- **Jatketaan valtionhallinnon säästöohjelmaa.** Asetetaan ministeriöille ja virastoille selkeät tuottavuustavoitteet ja jatketaan asteittaisia toimintamenosäästöjä.
- **Vahvistetaan hankintaosaamista ja lisätään kilpailua.** Julkiset hankinnat ovat merkittävä osa julkisten varojen käyttöä, ja niiden laadulla on suora vaikutus palveluiden kustannuksiin ja vaikuttavuuteen. Parempi hankintaosaaminen, avoimempi kilpailu ja vaikuttavuuteen perustuvat hankintamallit voivat tuottaa merkittäviä säästöjä ilman, että palveluiden laatu heikkenee.
- **Otetaan laajemmin käyttöön yhteishankinnat** ja vahvistetaan muutenkin yhteistyön rakenteita, koska yksittäinen kunta tai hyvinvointialue ei voi eikä sen pitä ratkaista jokaisen julkisen sektorin organisaation kohtaamia haasteita yksin.
- **Tehostetaan koko julkisen sektorin tilaomaisuuden käyttöä.** Jatketaan esimerkiksi valtion virastojen kokoamista samoihin tiloihin.
- **Jatketaan määrätietoista norminpurkua ja vahvistetaan kuntien vapautta järjestää palvelunsa paikallisiin tarpeisiin sopivalla tavalla.** Puretaan vaalikauden aikana vähintään 100 kuntien toimintaa tarpeettomasti rajaavaa normia ja veloitetta sekä vähennetään päällekkäistä raportointia ja yksityiskohtaista valtionohjausta. Uusia tehtäviä tai veloitteita kunnille säädettäessä arvioidaan järjestelmällisesti niiden kustannukset ja hallinnollinen taakka. Lähtökohtana on, ettei kuntien tehtävien ja veloitteiden kokonaismäärää kasvateta.
- **Mahdollistetaan hallinnonaloille kannustinpalkkioiden käyttäminen,** jos tulosityksikkö onnistuu säästämään tavoitetta enemmän.
- **Rajoitetaan kuntien ja hyvinvointialueiden toimintaa veronmaksajien rahoilla kilpailluilla toimialoilla,** joilla tuotantoa syntyy markkinaehtoisesti, esimerkiksi siivous-, ateriat-, ICT-, palkanlaskenta- ja taloushallintopalveluissa sekä teknisissä palveluissa. Toimiva yksityisen ja julkisen sektorin yhteistyö säästää veroeuroja ja parantaa palveluita.
- **Hyödynnetään tekoälyä vastuullisesti kaikilla julkisen sektorin tasoilla** palveluiden parantamiseksi ja toiminnan tuottavuuden vahvistamiseksi. Varmistetaan eri julkisen sektorin alojen yhteistyö ja ratkaisujen skaalattavuus.
- **Viedään loppuun jo käynnistynyt kansallinen tekoälyalusta** keskitetyksi testaus-, hankinta- ja työkalualustaksi.
- **Valitaan ainakin 2-3 suurivolyymistä tekoälyn kärkikäyttötapausta** ja viedään ne tuotantoon asti, esimerkiksi sote-kirjaaminen, hoidon tarpeen arvioinnin automaatio sekä Verohallinnon valvonta- ja neuvontaprosessit.
- **Puretaan hallinnon tekoälylukot.** Laajennetaan automaattisen päätöksenteon yleislakia harkintaa sisältäviin asioihin suojakeinoineen, tarkastellaan virkavastuuta organisaatiotasolla ja nopeutetaan oikeusministeriön esiselvitys lainsäädäntövaiheeseen.
- **Hyödynnetään julkisen sektorin työntekijämäärän vähentämisessä eläköitymistä.** Vuosittain noin 20 000-25 000 työntekijää eläköityy ([Keva](#)). Jos esimerkiksi kolmea eläkkeelle jäävää kohden palkataan kaksi uutta työntekijää, vähenee henkilöstömäärä 7000-8000 työntekijällä vuosittain. Eläköitymisiä voidaan hyödyntää niissä tehtävissä, joissa teknologia ja toimintatapojen muutokset vähentävät työvoiman tarvetta.

Valtionhallinnon uudistaminen

Valtion tulosohjattujen virastojen määrää on vähennetty Kokoomuksen johdolla 104:stä 86:een Orpon hallituskaudella. Valtionhallintoon on kohdennettu toimintamenosäästöjä, jotka kasvavat noin 700 miljoonaan euroon vuodesta 2030 lähtien.

Valtionhallinnon kehittämistä yhdeksi hallinnolliseksi konserniksi, jossa esimerkiksi talous-, henkilöstö- ja tietohallinnon tehtäviä on koottu yhteen, on jatkettava. Valtionhallinnon kehittämisessä on kyettävä purkamaan hallinnollista päällekkäisyyttä ja hyödyntämään digitalisaatiota hallinnon ja palveluiden tuottavuuden lisäämiseksi.

Myös valtion talusjohtamista on uudistettava ja tehostettava. Julkiselle sektorille on luotava toimintakulttuuri, jossa hallinnon jokaisella tasolla tavoitteena on veronmaksajien eurojen mahdollisimman vastuullinen käyttö. Säästöt toteutetaan jarruttamalla asteittain virastojen toimintamenoja.

- **Selkeytetään ministeriöiden ja niiden alaisten virastojen välistä työnjakoa.** Vahvistetaan ministeriöiden roolia lainsäädännön ja valtion talousarvion valmistelussa. Siirretään lakisääteisiä operatiivisia tehtäviä ministeriöiltä keskusvirastoille.
- **Jatketaan virastorakenneuudistusta.** Vähennetään valtion keskusvirastojen määrää ja tehostetaan niiden toimintaa.
- **Kootaan yhteen valtion tukipalvelut.** Kootaan esimerkiksi talous- ja henkilöstöhallinnon, ICT-palvelutuotannon, tiedonhallinnan ja tietohallinnon tehtävät.
- **Lakkautetaan Työllisyys-, kehittämis- ja hallintokeskus (KEHA-keskus).** Siirretään tehtävät muihin virastoihin.
- **Kootaan yhteen valtion lupa- ja valvontatehtäviä Lupa- ja valvontavirastolle (LVV).** Kootaan edelleen yhteen hajallaan olevia lupa- ja valvontatehtäviä, vähennetään viranomaisten välisiä lausuntokierroksia ja uudistetaan kantelujen käsittelyä esimerkiksi keskittämällä, muistutusmenettelyllä ja automaatiolla.
- **Kootaan yhteen ja digitalisoidaan valtionavustusten hallinto.** Tehostetaan valtionavustusten hallinnointia, arviointia, maksatusta ja valvontaa. Vähennetään erillisten avustushakujen määrää hallinnollisen taakan keventämiseksi. Tällä hetkellä valtionavustusten hallinnointiin on osoitettu 400 henkilötyövuotta (htv). Vuonna 2025 erilaisia valtionavustuksia myönnettiin noin 4,2 mrd. eurolla 1000 avustushaussa, joihin osoitettiin 95 000 hakemusta 70 valtionapuviranomaisen toimesta.
- **Selkeytetään valtion tutkimusorganisaatioiden tehtävät ja organisaatorakenne.** Arvioidaan 12 tutkimusorganisaation tehtävät kokonaisuutena, kootaan päällekkäisiä toimintoja, selkeytetään tutkimusorganisaatioiden ja yliopistojen työnjakoa sekä lisätään tutkimusinfrastruktuurin yhteiskäyttöä.
- **Siirretään Kansaneläkelaitos STM:n tulosohjaamaksi virastoksi.** Sulautetaan Työllisyysrahasto Kansaneläkelaitokseen.
- **Yksinkertaistetaan maaseutuhallinnon hallintorakenne.** Maaseutuhallinnossa on neljä tasoa (ministeriö, Ruokavirasto, elinvoimakeskukset ja kunnat). Kootaan maaseutuhallinnon ja lomituksen tehtävät Ruokavirastolle.

Hyvinvointialueiden uudistaminen

Nykyinen hyvinvointialuerakenne on poliittisten päättäjien tekemä kompromissi, ei paras ratkaisu ihmisten palveluiden kannalta. Alueita on liikaa, hallinto on raskasta ja rahaa kuluu byrokratiaan hoidon sijaan. Kun resurssit ovat rajalliset, jokainen euro on käytettävä mahdollisimman tehokkaasti ihmisten hoitoon ja hoivaan.

Vahva hyvinvointialue tarkoittaa ihmiselle varmuutta siitä, että palvelut toimivat myös tulevaisuudessa. Taloudellisesti kestävä alue pystyy hoitamaan lakisääteiset tehtävänsä, kehittämään palveluja ja panostamaan hoidon laatuun.

Ihmisen arjen palveluiden on oltava ihmistä lähellä. Perusterveydenhuollossa, mielenterveyspalveluissa ja ikäihmisten hoidossa tärkeintä on nopea apu, tuttu hoitosuhde ja inhimillinen kohtaaminen. Kokoomus ei puolusta järjestelmää, vaan ihmistä. Rakennamme tulevaisuuden sotea, jossa hoitoon pääsee ajoissa, palvelut toimivat sujuvasti ja jokainen saa tarvitsemansa avun elämän eri vaiheissa.

- **Rakennetaan Suomeen nykyistä vahvemmat hyvinvointialueet.** Uudistetaan hyvinvointialueita, jotta niillä on paremmat edellytykset järjestää suomalaisille sosiaali-, terveys- ja pelastuspalveluita sekä ottaa käyttöön uutta teknologiaa. Samalla on rohkeasti karsittava turhaa hallintoa, jotta rajalliset resurssit voidaan suunnata parempiin palveluihin. Jotta jokainen keskussairaala voidaan säilyttää, kokoomus haluaa vähentää hyvinvointialueiden määrää. Kokoomuksen tavoitteena on jo pitkään ollut 5+1 alueen malli. Tulevan vaalikauden aikana käynnistetään valmistelu pidemmän aikavälin uudistukselle.

Kuntahallinnon uudistaminen

Suomen kuntakenttä on nykyisellään liian hajanainen. Osa kunnista ei kykene hoitamaan järjestämisvastuullaan olevia palveluja. Osassa palvelutarve vähenee väestömuutoksen ja kaupungistumisen vuoksi. Jotta kuntien roolia voidaan vahvistaa, kuntarakenteen on kehitettävä joko kuntien yhdistymisen ja määrän vähenemisen kautta tai eriyttämällä tehtäviä kuntien välillä. Kokoomuksen mielestä molempia on edistettävä rinnakkain. Erilaistuminen on sallittava. Kaikki kunnat eivät voi, eikä niiden pidä tehdä samoja asioita.

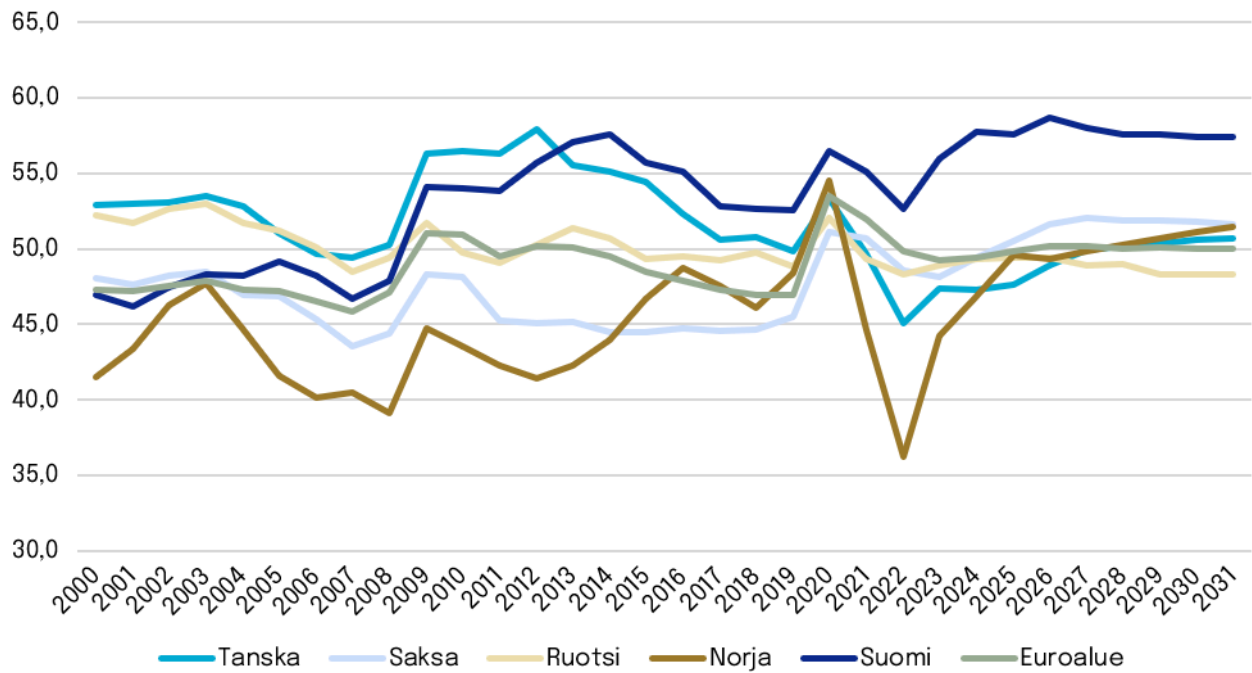
Kokoomus haluaa Suomeen nykyistä vahvemmat kunnat, jotta tarvetta kuntayhtymille ja muille ylimääräisille hallintorakenteille olisi vähemmän. Kuntien välinen yhteistyö on tehokkainta hoitaa vastuukuntamallilla, jossa esimerkiksi kaupunkiseudun keskustaupunki ottaa tietyistä palveluista järjestämisvastuun, mutta päätökset tehdään yhdessä kuntien kesken sopien.

Kokoomus haluaa kannustaa kuntia vapaaehtoiisiin ja järkeviin kuntaliitoksiin. Vahvemmat kunnat pystyvät tarjoamaan parempia palveluita, turvaamaan koulutuksen ja rakentamaan elinvoimaista arkea ihmisille. Vahvempia kuntia tarvitaan myös siksi, että osassa kunnista veroaste on karannut liian korkeaksi.

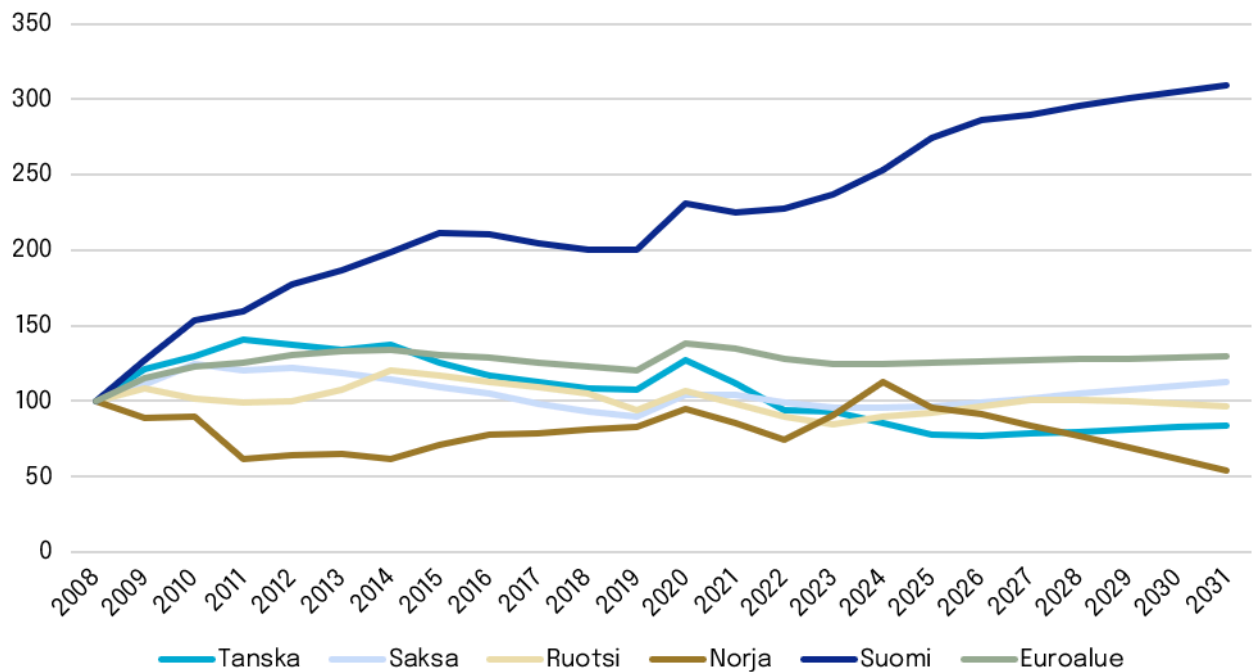
Kuntien ja kuntayhtymien vuosittaiset menot ovat noin 30 miljardia euroa ([Kuntaliitto](#)).

- **Tavoitellaan Suomeen mahdollisimman vahvoja kuntia.** Pitkällä aikavälillä Suomeen riittää huomattavasti pienempi määrä kuntia.
- **Kannustetaan kuntia vapaaehtoiisiin ja järkeviin kuntaliitoksiin.** Mitä vahvempia kunnat ovat, sitä vähemmän on tarvetta ylimääräisille hallintorakenteille palveluiden järjestämiseksi.
- **Luodaan kannustinjärjestelmä vapaaehtoisille kuntaliitoksille.** Järjestelmässä yhdistymisavustuksen suuruus kasvaa portaittain muodostuvan kunnan väestöpohjan mukaan.
- **Kiristetään kriisikuntamenettelyn kriteereitä.** Talouden tunnuslukujen raja-arvojen täyttymisen osalta riittäisi jatkossa, että kolme neljästä nykyisestä kriteeristä täyttyy. Käynnistetään arviointimenettely ja kuntajakoselvitys aina kriteerien täytyessä.
- **Arvioidaan maakuntaliittojen rooli ja tehtävät osana koko julkisen hallinnon kokonaisuudistusta.**

Julkiset menot suhteessa bruttokansantuotteeseen (%)

Velkasuhteen kehitys eräissä maissa (2008=100)

KOKOOMUS